

Asia: VN/4063/2021

Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt ulkoministeriön lausuntoa avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta koskevasta arviomuistiosta (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:29). Ulkoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa. Lausunnossaan ulkoministeriö tarkastelee arviomuistiota Suomen ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta.

Ulkoministeriön näkemyksen mukaan arviomuisto on huolellisesti laadittu, ja Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset on huomioitu arviomuistiossa varsin perusteellisesti, myös voimassa olevia rikoslain säännöksiä analysoitaessa sekä vaihtoehtoisia tapoja säätää avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta arvioitaessa.

Kuten arviomuistiossa todetaan (s. 23), pakkoavioliitto on yksi naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista. Ulkoministeriö korostaa, että nyt käsiteltävänä oleva asia on merkityksellinen erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisen kannalta. Ulkoministeriö kiinnittää tämän osalta huomiota siihen, että pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma sisältää nyt käsillä olevan asian lisäksi useita toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Lisäksi ulkoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että arviomuistiossa jo mainittujen lisäksi myös kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen (SopS 59 ja 60/1989) täytäntöönpanoa valvova kidutuksen vastainen komitea on Suomen seitsemännen määräaikaisraportin (CAT/C/FIN/7) johdosta 29.11.2016 antamissaan loppupäätelmissä (CAT/C/FIN/CO/7) käsitellyt pakkoavioliittoa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisia toimia tarkastellessaan. Komitea toteaa, viitaten yleissopimuksen 2, 12-14 ja 16 artiklaan, olevansa huolissaan siitä, että pakkoavioliitto ei sisälly rikoslakiin omana erillisenä rikoksenaan (päätelmien 28. kappale). Komitea katsoo, että Suomen tulisi sisällyttää pakkoavioliitto omaksi erilliseksi rikokseksi rikoslakiin (29. kappaleen h) -kohta).

Ulkoministeriö toteaa tässä yhteydessä lisäksi, että naisiin kohdistuva väkivalta loukkaa vakavasti naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksia ja estää olennaisesti naisten ja miesten välisen tasa-arvon saavuttamista, kuten mietinnössä perusteellisesti käsitellyn naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 52 ja 53/2015; Istanbulin sopimus) johdannossa todetaan. Istanbulin sopimuksen 1 artiklan 1.b kohdan mukaan sopimuksen tavoitteena on edistää kaikkien naisten syrjinnän muotojen poistamista sekä naisten ja miesten välistä tosiasiallista tasa-arvoa, myös voimaannuttamalla naisia. Naisten ja miesten välisen tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kieltäminen on myös muihin Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin, erityisesti kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen (SopS 67 ja 68/1986; CEDAW-sopimus) perustuva velvoite.

Arviomuistiossa tarkastellaan avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta laajasti myös erityisesti voimassa olevien rikoslain ihmiskauppaa koskevien säännösten valossa. Ulkoministeriö kiinnittää tämän osalta erityistä huomiota siihen, että asiassa erityisen merkityksellinen on myös ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus (SopS 43 ja 44/2012; hallituksen esitys HE 122/2011 vp) sekä sen tulkintakäytäntö. Yleissopimus on tullut Suomen osalta voimaan 1.9.2012.

Yleissopimuksen osapuolten komitea antoi 18.10.2019 Suomelle viimeisimmän suosituksen (CP/Rec(2019)05; <https://rm.coe.int/recommendation-on-the-implementation-of-the-council-of-europe-conventi/16809860f5>) yleissopimuksen täytäntöönpanosta. Suositus perustuu ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän (GRETA) toiseen Suomea koskevaan raporttiin yleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa (GRETA(2019)06; <https://rm.coe.int/report-concerning-the-implementation-of-the-council-of-europe-conventi/168094c77b>). GRETA arvioi raportissaan muun ohella pakkoavioliittoa varten käydyin ihmiskaupan vastaisia toimia Suomessa. GRETA antaa raportissaan useampia asiaa koskevia suosituksia ja muun muassa pyytää, että Suomen viranomaiset selvittävät, määritelläänkö pakkoavioliitto asianmukaisesti rikoslain säännöksissä (raportin 192. kohta). Nyt käsillä olevalla asia on siten myös tämän yleissopimuksen tehokasta täytäntöönpanoa ja sen määräykset tulee ottaa huomioon rangaistavuuden eri ulottuvuuksia arvioitaessa.

Ulkoministeriö kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että arviomuistion kansainvälistä vertailua koskevassa osuudessa (7) tarkastellut muut Pohjoismaat sekä tietyt muut valtiot ovat myös ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen osapuolia. Asiakirjoja, jotka koskevat yleissopimuksen täytäntöönpanon arviointia näissä osapuolissa, voi tarkastella täältä: <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/country-monitoring-work>.

Ulkoministeriö kiinnittää lopuksi huomiota arviomuistiossa jo mainittujen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja niiden tulkintakäytännön lisäksi YK:n sopimusvalvontaelinten yleiskommentteihin ja -suositukseen. Pakkoavioliittoon liittyviä kysymyksiä on käsitelty muun muassa

CEDAW-komitean yleissuosituksessa nro 35 sukupuoleen perustuvasta naisiin kohdistuvasta väkivallasta (CEDAW/C/GC/35), CEDAW-komitean ja lapsen oikeuksien komitean yhteisessä yleissuosituksessa nro 31/yleiskommentissa nro 18 haitallisista käytännöistä (CEDAW/C/GC/31 – CRC/C/GC/18) sekä lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 20 lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta nuoruusiässä (CRC/C/GC/20).

Sistonen Satu
Ulkomministeriö - Oikeuspalvelu